

LIST OF SOURCES

Slovník frazeologizmů Ukrajinského jazyka (Dictionary of phraseology of Ukrainian language). Kyiv: Naukova dumka. 2003. Print.

Frazeologičeskii Slovar' Russkogo Jazyka (Phraseological dictionary of Russian language). Moskva: Sovetskaya entsiklopediya. 1987. Print.

Schemann, Hans. *Deutsche Idiomatik: Wörterbuch der deutschen Redewendungen im Kontext*. Berlin; Boston: De Gruyter. 2011. Print.

Oxford Dictionary of Idioms. Ed. by J. Siefring. Oxford: Oxford University Press. 2004. Print.

In the article the role of zoosemisms and phlorosems in the presentation of values in Ukrainian, Russian, English and German phraseme with a projection to culture codes has been defined and the specifics of functioning of the components of phraseme – zoosemisms and phlorosems – has been outlined on the phrasemic level of the axiological world's image. In the study zoosemisms and phlorosems are viewed as units with deep ethnic and cultural layers and serve as a main source (including somatisms, onyms, colouring components, metecomponents etc.) of the categorization of values in phraseme.

Keywords: categorization, cultural code, evaluation, phraseme, value, the axiological world's image.

УДК 811.161.2

Плющ М.Я.

ФУНКЦІЇ ЧИСЛІВНИКІВ ЯК ОЗНАКОВИХ СЛІВ

У статті на засадах категорійної граматики схарактеризовано синтаксичні функції числівників як ознакових слів з погляду лексичної семантики, морфологічної парадигми й призначення словоформ у структурній схемі речення та реалізації в мовленні.

Ключові слова: категорія кількості, частини мови, парадигматика, синтагматика, синтаксична функція, суб'єкт, предикат, актуальне членування речення.

Динамічний розвиток лінгвістики з другої половини ХХ століття позначений реабілітацією традиції і водночас появою нових тенденцій і напрямів у дослідженні мови. У лінгвістичних студіях із граматики на перший план висувуються питання комунікативного аспекту синтаксису, які тісно пов'язані з проблемою функціонування слів різних частин мови. Для з'ясування статусу лексико-граматичних класів слів та класифікації утрадиційнено визначають чотири критерії: категорійне (частиномовне) значення; морфологічні категорії й особливості словозміни (морфологічна парадигма форм для словозмінних класів); спільність синтаксичних функцій. Ураховують також особливості словотвору й морфемного складу слів. До завдань дослідження входить з'ясування статусу лексико-граматичних класів слів й особливостей двох планів об'єктивації – парадигматики (асоціативний план) і синтагматики (лінійний план, пов'язаний із відношеннями у реченні-висловленні). У дослідженні функцій слова (слідом за Ф. Соссюром) розрізняють систему мови і мовлення.

Мета наукової розвідки – уточнити трактування функції кількісного предиката у сучасній українській мові.

Система мови – це абстрагована від реальної мовленнєвої дійсності ієрархічна організація мовної компетенції, що складається з інваріантних одиниць (фонем, морфем, лексем, граем, речень, текстем), структурована на основі синтаксичних, парадигматичних й епідигматичних зв'язків між елементами на всіх мовних рівнях [9, с. 551]. Серед мовних одиниць різних рівнів центральне місце належить слову, оскільки воно виступає будівельним матеріалом для висловлення, іменуючи пізнане людиною в реальній дійсності та категоризоване в поняттях і відношеннях. У філософському трактуванні предмети як реалії дійсності пізнаються у процесі діяльності людини й осмислюються в поняттях, а відношення між ними – у поняттєвих категоріях, які об'єктивуються в мові у слові-лексемі, в граматичних формах, граматичних категоріях слів різних частин мови, що визначають специфіку їхньої лексичної і граматичної (морфологічної та синтаксичної) семантики і функції у побудові речення як основної синтаксичної одиниці мови.

Розбіжність поглядів учених на проблему класифікації частин мови пояснюється тим, якому критерієві надається перевага у кваліфікації класів слів – ономасіологічному, граматичному чи прагмакомунікативному. Зокрема відомі в мовознавстві спроби розглядати числівники як слова, які не входять до системи частин мови за категорійним (частиномовним) значенням – лексичною семантикою, оскільки функціонують як знаки, що обслуговують акти мовлення. І, навпаки, за ономасіологічним критерієм числівник розглядають як самостійну частину мови. В українському мовознавстві числівник зараховують до частин мови з деякими застереженнями. Так, І.Р. Вихованець характеризує числівник як частину мови, яка позначає означену чи неозначену кількість предметів та абстрактне число: виражає своє категорійне частиномовне значення в морфологічній категорії відмінка та обмеженого функціонування категорій роду і числа [5, с. 152].

Як специфічну ознаку цієї частини мови вчений називає те, що в цьому класові слів домінує критерій семантичний: числівники виконують квантитативну і нумеративну функції (називання абстрактно-математичного числа); їм властивий відносно сталий, кількісно обмежений лексичний склад; це морфологічно своєрідний клас іменних частин мови, який не розподіляється за родами і не змінюється в синтаксичному плані; числівник з іменником найчастіше являє собою неподільний компонент речення, який виконує певну функцію [Там само].

У нашому трактуванні числівник – слово ознакове, входить до іменних частин мови, пов'язуючись з іменником, виражає його ознаку за кількісним виявом (як конкретно визначену чи приблизну, неозначену) або ознаку за порядком підрахунку об'єктів мовцем. Кількісний вияв рахованих предметів, представлених іменниками конкретного значення, передає лексична сема, а граматичні значення числа і роду залежать від форми пояснюваного іменника: *Один син у школу пішов; Одна кімната добре освітлена; Лагідне теля двох мамок ссе* (Нар. тв.). Якщо іменник за граматичним значенням числа на опозиції «один – більше як один» має форми однини і множини, то числівники, крім *нуль, один* та похідних від іменників, як *тисяча, мільйон*, мають форму тільки множини і, як і іменники у множині, не виражають значення роду. Отже, є всі підстави вважати числівник окремою самостійною частиною мови. Переконливим є визначення числівника в монографії С. Жаботинської, яка розглядає його як самостійний логіко-граматичний клас, категорійна семантика якого співвідносна з поняттям числа як «цілісного членованого на підраховані однорідні частини об'єкта, що займає певне місце в числовій ієрархії». Числівники відрізняються від інших груп лексики системою словотворення та синтаксичними особливостями [6, с. 137-138].

Категорія кількості виступає як номінативна база цього класу слів, виявляє свою семантику в актуальних процесах номінації, набуваючи статусу числа-концепту у двох ракурсах: кількісно-інтенсивного або індексно-порядкового [Там само]. Подібні семи містять і похідні від числівників іменники (*двійка, п'ятірка, десяток, сотня / сотні, тисячі, п'ятиріччя*), прикметники (*сторічний, кількаметровий, подвійний, одноразовий*), прислівники (*вчетверо, надвоє, чимало*), дієслова (*удвоїти, подесятирити*), але вербалізують їх по-різному – відповідно до синтаксичного призначення форм у системі парадигми. Пор.: *Минуло два роки. Дворічний хлопчик спить; Мати народила двійню; Ідемо до школи удвох із сестрою. Щось двоїться в очах.*

Поняттева (функціонально-семантична) категорія кількості в числівнику має вияв як лексична семантика на рівні частиномовної організації слів у представленні статичної кількісної ознаки предметів. Членована цілісність та ієрархічно обумовлений порядок у рахунку нерозривно пов'язані, оскільки порядок рахунку залежить від позначуваних предметів, а граматична форма семантично зумовлена формою пояснюваного іменника. Сема кількості логічно осмислена питальними займенниками *Скільки? Котрий?* Кількісні числівники позначають число, логічно осмислене питанням *Скільки?*, а у поєднанні з назвою рахованих однорідних предметів у реченні утворюють синтаксичний комплекс, який відповідає на питання *Скільки кого? / чого?*

Числівник *один* має форму однини усіх трьох родів (*один, одна, одне*), числівники *два, дві* – (чол. і жін. рід), а також синтаксично вказують на чоловічий або середній рід збірні числівники (*двоє чоловіків, троє вікон, четверо малят*).

Основною морфологічною категорією числівника є відмінок. Відмінкова парадигма його має форми усіх відмінків, хоч вони по-різному виявляють свій зв'язок з іменником.

Логічне запитання *скільки?* передбачає назвати число (кількість) предметів у формі родового відмінка множини: *Кого? Чого?* (крім числівника *один*). Це властиве усім кількісним числівникам від п'яти і далі (*п'ять років, сто дерев, дві третіх площі*, але: *один будинок*). Числівники *два, три, чотири* поєднуються з іменником у формі називного множини.

Основною синтаксичною функцією числівників є атрибутивна як вираження кількісної ознаки предмета. Кількісні числівники її виражають у непрямих відмінках, крім знахідного (об'єкта), а порядкові – в усіх відмінках. У називному відмінку числівник разом з іменником виступає у функції складеного підмета, а в знахідному – прямого додатка.

Семантику синтаксичної системи мови, на думку Ю.С. Степанова, треба розуміти як статичну, інваріантну [10]. Кожна частина мови наділена спільними значеннями з погляду лексичної семантики. Ця семантика відображає категоризацію в системі мови об'єктивного світу на речі (предмети) й ознаки, що лежать в основі категоризації різних типів відношень. Уперше в поняттєвому осмисленні реального світу Аристотель виділив такі 10 категорій: *Сутність (субстанція), Кількість, Якість, Відношення, Де? (Місце), Коли? (Час), Положення, Дія, Володіння, Стан* [1]. У пізніших працях їх розглядають як логічні конструкти, але потрактовують і дотепер досить суперечливо. У нашому дослідженні ураховано інтерпретацію категорій Аристотеля Ю.С. Степановим. На думку вченого, категорії Аристотеля становлять вищі сутності об'єктивного буття, а тому для їхньої кваліфікації, дуже важливим є гносеологічний підхід – як саме встановлено ці сутності. Ю.С. Степанов пише: «Дослідники вже давно заявляли, що категорії Аристотеля тісно пов'язані з мовою. Детальний розгляд їх із цього погляду вказує на те, що у вигляді категорій у Аристотеля перераховано, причому в певному порядку, усі форми присудка, які можуть бути в простому реченні давньогрецької мови» [10, с.121].

Для підтвердження висловленої думки вчений аналізує способи іменування категорій Аристотеля за допомогою питальних займенників:

1-ша категорія *Сутність* – *Що ?*, 2-га – 4-та – *Котрий?* (У якому відношенні); далі – *Де? Коли?* (в якому положенні (лежати)); далі – називає дію формою пасивного стану. Ю.С. Степанов вважає, що систему категорій Аристотеля можна розглядати насамперед як загальний список частин мови, що виявилось через кілька століть, коли була започаткована класифікація лексико-граматичних класів слів (у кінці XIX – на початку XX століття). Десять категорій Аристотеля Ю.С. Степанов потрактовує як «універсальні предикати, які можуть служити основою для опису пропозиційних функцій або структурних схем речень конкретних мов і Мови взагалі» [10, с.134]. Таке потрактування семантики частин мови важливе, вважаємо, і для з'ясування статусу числівника та його функцій, зокрема предиката кількості, який утілює семантику універсальної категорії кількості за законами граматики української мови і формалізує її у відповідних граматичних категоріях та об'єктивує у вторинній функції як варіантне значення його морфологічних форм у реченні-висловленні.

Про предикат кількості заявлено в академічній Граматиці російської мови (1980) на прикладах аналізу структурних схем простого речення із вказівкою на морфологічні форми вираження іменних предикатів або предикаторів типу: *Нас п'ятеро; Окон в квартирі три* та ін.

В українському мовознавстві поняття кількісного предиката увів І.Р. Вихованець у монографії «Нариси з функціонального синтаксису української мови» (1992). Поділяючи ідеї представників Празької лінгвістичної школи В. Матезіуса, Р. Якобсона, українського вченого О.С. Мельничука, І.Р. Вихованець розглядає синтаксичні одиниці стосовно сфер мови і мовлення. У реченні як основній синтаксичній одиниці-конструкції вчений виділяє три

структури: формально-синтаксичну, семантико-синтаксичну і власне комунікативну, яка найтісніше пов'язана з мовленням, із функціонуванням речення у тексті.

Характеризуючи історичні зміни у функціях числівника, І.Р. Вихованець зауважує, що «вони визначаються попереднім станом мовної системи» [3, с. 73].

В основу граматики покладено семантико-синтаксичний і формально-синтаксичний аспекти, що властиво було граматиці студій із проблеми частин мови у кінці ХХ ст., зокрема відбито і в нашій «Граматиці української мови» (2005; 2010). Проте на сучасному етапі спостерігається посилена увага до прагмакомунікативного аспекту речення, оскільки в актах мовлення відбуваються зміни компонентів структурної схеми речення, зумовлені наміром мовця постійно наголошувати на релативному компоненті – новому в повідомленні, що відображає ситуацію, як він її сприймав (сприймає) у своїх враженнях та оцінках. Актуальне членування речення забезпечує зміна порядку слів, а також просодичні засоби: фразовий наголос та інтонація як мовний засіб вираження особливої системи відношень між формою і значенням [2, с. 80]. Крім названих засобів вираження актуального членування варіантів позначення ситуації, додатково використовують і частки. Наприклад: *Цьому хлопчикові тільки дванадцять років, а він уже допомагає в хазяйстві.*

У реченні-висловленні може відбуватися зміна характеру вираження семантико-синтаксичних відношень числівниково-іменниковим компонентом як форм вираження суб'єкта чи об'єкта на предикат, що зумовлено комунікативним наміром мовця наголосити на його семантиці. Граматичні форми, орієнтовані на виконання функції суб'єкта (об'єкта) і на формально-синтаксичному рівні структурної схеми зберігають граматичну форму первинної функції, але на комунікативному рівні займають позицію кількісного предиката. Напр.: *Десять наметів стояло на площі. А увечері – вже понад сто.* Актуальне членування речення передає рух думки від відомого до нового, зміст якого висловлюється у кінці речення: рема містить основний його зміст, тобто є комунікативним центром. В актах мовлення усі названі вище засоби актуалізують переважно зміст релативного компонента. Пор., напр.: *Скільки то князів, лицарства, гетьманів добуло, воюючи за тебе [Києве], слави... (П. Куліш); У нас десять гетьманів хапається за булаву (П. Куліш); Коли ж тут звідки не візьмись запорожці: «Пугу-пугу!» Ляхи врозтіч! А було їх з сотню / близько ста. Дивлюся, запорожців нема й десятка / десяти (П. Куліш).* У перших двох реченнях числівник у поєднанні з іменником виражає кількісну ознаку осіб, а на формально-синтаксичному рівні виконує роль складеного підмета. Кількісна ознака передують формі іменника і разом з ним відповідає на питання називного відмінка: *Хто добув слави, воюючи за Київ? Хто хапається за славу?* У третьому висловленні з трьох речень мовець передає інформацію, як він її сприймав у ситуації: увага мовця зосереджується на кількісному вияві розгортання дій. Порядок слів змінюється, і цей аналітично виражений компонент виконує функцію кількісного предиката: *Дивлюсь, запорожців нема й десятка / й десяти.* На семантико-синтаксичному рівні виділені комплекси зі значенням інтенсивної дії передають її як предикативну ознаку разом із дієсловом буття (наявності у певний час) та безособово-предикативним словом *нема*. На формально-синтаксичному рівні суб'єкт представлено формою займенника у родовому відмінку множини як логічно осмисленої кількості осіб, а на рівні комунікативному – як релативний компонент. В односкладному реченні синтаксеми предиката і суб'єкта представлені одним головним членом: *Нема й десятка / й десяти.* Отже, тут форми і функції числівників не збігаються.

Числівник як назва числового поняття у функції кількісного предиката виступає як вираження ознаки дії, логічно визначуваної питанням: *Як багато? Було / є / буде / перебуває / уявляється* та ін. Сема кількості на формальному рівні представлена аналітично числівниковим словосполученням, у якому іменник виражено формою родового відмінка. У сучасній українській мові родовий здатний функціонувати як головний член односкладного генітивного речення, на семантико-синтаксичному рівні якого ця синтаксема нерозчленована на суб'єкт і кількісний предикат зі значенням надмірності вияву ознаки. Наприклад.: *У нас же й світа, як на те – Одна Сибір неісходима. А тюрм! А*

люду! Що їй казати! (Т. Шевченко); Людей муштрованих лягло чимало. А сльоз! А крові! Напоїть всіх імператорів би стало, З дітьми і внуками (Т. Шевченко).

За словами І.А. Мельник, числівник як складник іменникового підмета корелює з різновидом його – іменним складеним присудком, котрий вимагає в підметовій позиції іменника в родовому відмінку: *Дітей було четверо* [6, с. 246]. Однак, характеризуючи функцію родового відмінка, Р. Якобсон зазначив, що, на протигагу називному відмінкові, який є немаркованою формою називання, а в мовленні єдиним відмінком для вираження підмета, родовий виражає об'єктні відношення, завжди вказує на міру участі предмета в ситуації мовлення, на ступінь охоплення предмета дією [2, с.153-154].

На формально-синтаксичному рівні немає підстав кваліфікувати форму родового відмінка як підмет, що координується з кількісним предикатом. Наприклад: у реченні *Співало двоє дівчат* суб'єкт представлений на формально-синтаксичному рівні як складений підмет, а предикат – формою дієслова (*співало*), а в реченні *Дівчат було двоє* семи суб'єкта і предиката представлені комплексно – як кількісний предикат. Так само комплексно виступає числівник з іменником і в позиції обставин часу, міри ступеня. Напр.: *У тридцятих роках ХІХ століття* звичайну фіалку почали схрещувати частково з європейською жовтою фіалкою, частково з алтайською й одержали безліч різновидів (Н. Золотницький); *Уже близько ста днів* група водіїв і вчених попередньої експедиції на трьох «пінгвінах» з причепами здійснювала геодезичний хід (П. Автомонов).

Як зазначає Ю.С. Степанов, «місце термів у багатомісному предикаті завжди відповідає якимось відмінкам, якщо мова флективна. Форма є частиною змісту, яка визначається на двох осях: у системі таксономічної ієрархії як місця в ній цього слова і в співвіднесеному йому предикатному вираженні, пропозиційній функції, яка типізує основну семантико-синтаксичну роль слова» [10, с. 107-108]. У згоді з таким визначенням форми слова і його функцій важливо наголосити на своєрідності кількісного предиката у реченні-висловленні.

Отже, числівник як ознакове слово у сучасній українській мові вирізняється серед іменних частин мови лексичною семантикою, граматичною семантикою слово форм і синтаксичними функціями в структурній схемі речення та у висловленні (в тексті). Первинною синтаксичною функцією числівників є атрибутивна, реалізовувана на зв'язку з іменником як узгоджуваною з ним формою в однині. У формах множини кількісний числівник утворює з іменником словосполучення, що виступає аналітичним компонентом у структурі речення, займаючи позицію семантичного суб'єкта та об'єкта зі значенням логічно вмотивованої кількісної ознаки предмета.

У вторинних функціях кількісного предиката й обставини числівник формально представлений на основі словосполучення – комплексно. Кількісний предикат виступає або як складений іменний присудок на основі транспозиції до дієслова, або як предикат, зумовлений наміром мовця наголосити на категорійній семантиці кількісної ознаки дії, або головним членом односкладного речення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Категории // Сочинения: [в 4 т.] / Аристотель; [ред. З. Н. Микеладзе]. – М.: Мысль, Т. 2. – 1978. – 685 с.
2. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской школы / Й. Вахек (при участии Й. Дубского); под ред. и с предисл. А.А. Реформатского; пер. с фр., нем., англ. и чеш.: И.А. Мельчука, В.З. Санникова. – М.: Прогресс, 1964. – 350 с.
3. Вихованець І. Нариси з функціонального синтаксису української мови: [монографія] / І. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1992. – 222 с.
4. Вихованець І. Граматика української мови. Синтаксис / І. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
5. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови / І. Вихованець, К. Городенська; [за ред. чл.-кор. НАН України Івана Вихованця]. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.
6. Жаботинская С.А. Когнитивные и номинативные аспекты класса числительных (на материале современного английского языка) / Жаботинская С.А. – М.: Ин-т языкознания РАН, 1992. – 216 с.

7. Мельник І.А. Транспозиційна граматика українського дієслова Монографія. – Луцьк: «Надстир'я», 2015. – 476 с.
8. Плющ М.Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підр. / М.Я. Плющ. – 2-е вид. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 328 с.
9. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
10. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения: Семиологическая грамматика / Ю.С. Степанов. – М.: Наука, 1981. – 360 с.
11. Jakobson R. Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre. TCLP, 6, 1936. – 240-288.

REFERENCES

1. Aristotel' (1978). *Kategorii // Sochineniya*: [v 4 t.] Moscow: Mysl'.
2. Vahek J (1964). *Lingvisticheskiy slovar' Prazhskoj shkoly*. Moscow. Progress.
3. Vykhovanets' I.R. (1992). *Narysy z funktsional'noho syntaksysu ukrayins'koyi movy*: [monohrafiya]. Kyiv: Nauk. Dumka.
4. Vykhovanets' I.R. (1993). *Hramatyka ukrayins'koyi movy. Syntaksys*. Kyiv: Lybid'.
5. Vykhovanets' I. (2004) *Teoretychna morfolohiya ukrayins'koyi movy*. Kyiv: Univ. vyd-vo «Pul'sary».
6. ZHobotinskaya S.A. (1992). *Kognitivnye i nominativnye aspekty klassa chislitel'nyh (na materiale sovremennogo anglijskogo yazyka)*. Moscow: In-t yazykoznaneya RAN.
7. Mel'nyuchuk O.S. (1972) *Zahal'ni pytannya syntaksysu ukrayins'koyi movy* [Suchasna ukrayins'ka literaturna mova] Kyiv: Nauk. dumka, pp. 5–50.
8. Plyushch M.Ya. (2010). *Hramatyka ukrayins'koyi movy. Morfemika. Slovotvir. Morfolohiya*. Kyiv: Vydavnychyy Dim «Slovo».
9. Selivanova O.O. (2006) *Suchasna linhvistyka. Terminolohichna entsyklopediya*. Poltava: Dovkillya-K.
10. Stepanov YU.S. (1981). *Imena. Predikaty. Predlozheniya: Semiologicheskaya gramatika*. Moscow: Nauka.
11. Jakobson R. (1936) Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre. TCLP, 6

In the article on the basis of categorical grammar, the syntactic functions of numerals as sign words from the point of view of lexical semantics, morphological paradigm and the purpose of word forms in the structural scheme of sentence and implementation in speech are described.

Keywords: category of quantity, parts of speech, paradigm, syntagmatics, syntactic function, subject, predicate, actual sentence division.

УДК 811.161.2'367.335

Алексеева С.Г.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНОРІДНИХ СУРЯДНИХ КОМПОНЕНТІВ У ПРОСТОМУ УСКЛАДНеноМУ РЕЧЕННІ

У статті розглянуто структурно-семантичні властивості сурядних компонентів з різnorідними членами, принципи їх функціонування у простому ускладненому реченні. Висвітлено різні погляди на таке синтаксичне явище, як сполуки різнофункційних членів речення. З'ясовано диференційні ознаки різnorідних сурядних компонентів через порівняння їх з однорідними та неоднорідними членами речення.

Ключові слова: сурядний компонент з різnorідними членами речення, різnorідні сурядні компоненти, різнофункційні сурядні компоненти, ряди різnorідних або різнофункційних членів, лексико-семантична однорідність, логіко-семантична однорідність.

Дослідження наявних у простих побудовах рядів різнофункційних членів речення, поєднаних сурядним зв'язком, пов'язане з проблемами однорідності / неоднорідності і представлено у роботах П. С. Дудика, А. П. Загнітка, Л. О. Кадомцевої, І. К. Кучеренка, М. Н. Майданського, А. К. Мойсієнка, О. Д. Бондаревської, Я. Г. Біренбаума, Н. С. Валгіної, Є. Б. Гришаніної, Л. К. Дмитрієвої, Є. В. Клопової, Є. В. Кротевича, Ю. О. Левицького, Б. Ю. Нормана, В. М. Перетрухіна, О. М. Пешковського, А. Ф. Прияткіної, О. С. Попова, М. С. Поспелова, А. Г. Поспелової, О. Г. Руднева, В. З. Санникова, О. О. Шахматова, Л. Д. Чеснокової, які поглиблюють і розширюють уявлення про природу однорідності та